Od redakcji

W 2013 roku minęła setna rocznica śmierci Ferdinanda de Saussure'a (1857–1913). Instytut Języka Polskiego UMK, którego większości pracowników bliska jest metodologia strukturalizmu, zorganizował w dniach 23–25 maja 2013 roku konferencję upamiętniającą to znaczące dla historii językoznawstwa wydarzenie. Współorganizatorem konferencji był Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. Spotkanie odbyło się dzięki pomocy finansowej Urzędu Miasta Torunia. Program konferencji i abstrakty ponad czterdziestu referatów zostały opublikowane w zbiorze *Symposia Linguistica Thorunensia II. „Langue” i „parole”. W stulecie śmierci Ferdinanda de Saussure’a* pod redakcją naukową Piotra Sobotki (Warszawa: BEL Studio 2013, s. 115). Organizatorom konferencji, a w szczególności doktorowi Piotrowi Sobotce, referentom, dyskusantom, uczestnikom składam serdeczne podziękowania.

Większość prac zgromadzonych w tomie dziesiątym *Linguistica Copernicana* była przedstawiana podczas konferencji. Omawiają one i interpretują myśli wielkiego językoznawcy bądź co najmniej nawiązują do metod badania języka, których prekursorem był Ferdinand de Saussure. Wszystkie artykuły są poświęcone, w mniejszym lub większym stopniu, teorii i metodologii językoznawstwa.

Przedmiotem artykułu Magdaleny Danielewiczowej jest recepcja myśli Ferdinanda de Saussure'a w językoznawstwie polskim. Autorka omawia poglądy promotorów teorii języka szwajcarskiego uczonego (Jerzego Kuryłowicza, Leona Zawadowskiego, Adama Heinza i Andrzeja Bogusławskiego), a następnie jego oponentów (Witolda Doroszewskiego i Witolda Mańczaka). Ewa Drzazgowska wskazuje na analogie między ontycznymi cechami wyrazów według Ferdinanda de Saussure'a a ich ujęciami u starożytnych chińskich

teoretyków języka, u gramatyków sanskryckich, klasycznych indyjskich teoretyków języka oraz logików buddyjskich.

Bogdan Walczak proponuje interpretację Saussure'owskiego przeciwstawienia terminów *langue* – *parole*, w świetle której wyraża opinię, iż najodpowiedniejszym polskim ekwiwalentem drugiego z nich jest 'użycie języka' (dopiero ono może stanowić podstawę derywacji pojęcia tekstu). Katarzyna Wołowska przedstawia uściślającą interpretację Saussure'owskiej opozycji *langue* – *parole*, analizując znane z jego pracy *O dwoistej naturze języka* rozróżnienie *parole effective* (wypowiedź spełniona) i *parole potentielle* (wypowiedź potencjalna). Tłem artykułu są koncepcje epistemologii językoznaństwa, rozwijane przez interpretatorów i kontynuatorów genewskiego lingwisty, m.in. przez L. Hjelmslev'a, G. Guillaume, E. Coseriu, F. Rastier'a. Jadwiga Linde-Usiekniewicz dyskutuje z tezą przedstawioną we własnej książce *From Conflict Through Compromise to Collaboration: Semantics, Syntax and Information Structure in Natural Languages* (Warszawa: Wydział Polonistyki UW 2012), mianowicie że proponowane przez nią, w jej opisie języka z perspektywy nadawcy, rozróżnienie między strukturami języka a reprezentacjami wypowiedzi odpowiada opozycji *langue* – *parole* u Ferdinanda de Saussure'a.

Celina Heliasz pokazuje, że metody delimitacji jednostek języka, zgodne z Saussure'owską koncepcją *bytów konkretnych*, pozwalają na weryfikację stawianych hipotez za pomocą testów sprzeczności i implikacji, przy założeniu, że obiekty językowe stanowiące przedmiot badań zostały klarownie wyznaczone. Przeciwwstawia koncepcje mające rodowód Saussure'owski koncepcjom niewyznaczającym badanych obiektów w sposób ostry, m.in. pracom badaczy językowego obrazu świata.

Izabela Szymańska omawia wpływ Saussure'owskiej opozycji *langue* – *parole* na gramatykę konstrukcji, charakteryzując relację między systemem językowym a jego realizacjami w różnych współczesnych modelach języka reprezentujących nurt kognitywny. Autorka wprowadza aparat pojęciowy stosowany w gramatykach konstrukcji, istotny dla omawianego rozróżnienia (por. np. przeciwstawienie *konstrukcji* i *konstruktu* oraz pochodnych). Wiktor Pskit omawia wpływ Saussure'owskiej koncepcji relacji między formą a funkcją na naturę tej relacji i jej sposób rozumienia w gramatyce generatywnej Noama Chomsky'ego, zwłaszcza w jego programie minimalistycznym, oraz w gramatyce konstrukcji Adeli Goldberg.

Do myśli Ferdinanda de Saussure'a „w słowie nie ma niczego, co z góry nie byłoby poza nim” (*Szkice z językoznawstwa ogólnego*, 2004: 57) nawiązuje w swoim artykule z metodologii lingwistyki Izabela Duraj-Nowosielska. Badaczka omawia (częściowo w ujęciu historycznym) kilka problemów związanych z kluczową rolą, jaką odgrywa tzw. negatywny materiał językowy w strukturalnej synchronicznej analizie semantycznej. Najwięcej uwagi Autorka poświęca wynikom testów sprzecznościowych i możliwości ich oceny jako wartości dowodowej w uzasadnianiu hipotez semantycznych. Dagmara Bałabaniak, nawiązując do podstawowych dla metodologii Saussure'a pojęć analogii i różnicy, rozważa zagadnienie doboru kryteriów w procesie klasyfikacji jednostek leksykalnych i przedstawia analizę przymiotników *ostatni* i *kolejny*, używanych na poziomie przedmiotowym i metatekstowym.

Ryszard Tokarski, przyjmując, że znaczenie słowa ma charakter relatywny i otwarty, a semantyka jest dyscypliną dotekstową, odpowiada przecząco na pytanie postawione w tytule artykułu i wyraża pogląd, iż semantyka powinna swoim zakresem obejmować uproszczoną wiedzę naukową o świecie oraz twórcze zdolności człowieka do takich przekształceń słów, które znajdują odzwierciedlenie w tekstach artystycznych i grach językowych. Katarzyna Sadowska-Dobrowolska w artykule z zakresu semantyki leksykalnej i przekładoznawstwa charakteryzuje wpływ cech konotacyjnych jednostek leksykalnych na adekwatny wybór ich ekwiwalentów przekładowych. Ilustracją omawianego zagadnienia jest analiza przekładów wybranych aforyzmów Stanisława Jerzego Leca na francuski i włoski oraz przekładów tytułu powieści François Mauriac na francuskiego na polski i angielski.

Na zakończenie publikujemy artykuł Tomasza Nowaka, pracę zakresowo najszerszą i poruszającą problemy najbardziej ogólne. Autor na podstawie analizy wybranych opracowań z zakresu metodologii ogólnej nauk oraz historii metodologii językoznawstwa stara się wykazać, że koncepcja programów badawczych Imre Lakatosa (*Falsyfikacja a metodologia naukowych programów badawczych*, 1970) lepiej wyjaśnia rozwój badań językoznawczych niż teoria paradygmatów nauki Thomasa Kuhna (*Struktura rewolucji naukowych*, 1962).

Tom dziesiąty zamyka recenzja Witolda Mańczaka opublikowanej w Internecie *Gramatyki języka połabskiego* Kazimierza Polańskiego.

Szanownym Państwu Recenzentom wydawniczym uprzejmie dziękuję za wnikliwą ocenę artykułów i uwagi krytyczne.

*

Dnia 21 czerwca 2014 roku odszedł od nas na zawsze **Profesor Roman Laskowski**, wybitny uczony o światowej renomie, członek Rady Redakcyjnej *Linguistica Copernicana* od chwili powstania pisma. Zaslugom Zmarłego dla współczesnego językoznawstwa poświęcamy pierwszy artykuł tego tomu.

Maciej Grochowski